

τοῦντο ἀπὸ τὰς χεῖρας καὶ ἐχόρευον περίξ τοῦ πτώματος, ἐτραγωδοῦσαν, ἐφώναζαν, ὠρόντο ὑβρίζαν καὶ ἐβλασφήμουν τὸν νεκρόν. Οἱ πλεόν μανιώδεις ἐτραβοῦσαν τὰ μουστάκια του καὶ τοῦ ἐβγαζαν ταῖς τρίχες. Ὁ παλληκαρᾶς, ὁ ὁποῖος εἶχε φέρει τὴν βότκα, ἀδειασε τὸ ποτῆρι τοῦ ἀγιασμοῦ, τὸ ἐγέμισε ρακὴ καὶ τὸ ἔχωσε διὰ τῆς βίας εἰς τοὺς ὀδόντας τοῦ νεκροῦ :

— Νὰ σκυλόπετσο ! πιεὶ στὴν ὑγειὰ τῶν σκλάβων σου !

Αἰφνιδίως τὸ ποτῆρι ἔπεσεν εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἔγεινε θρύμματα· ὁ χωρικός ὤρμησε πρὸς τὰ ὀπίσω ἔντρομος.

Οἱ ὀφθαλμοὶ, τοὺς ὁποίους εἶχε σφαλίσει ὁ ἱερεὺς, ἤνοιζαν. Ἐβλεπον γύρω τοὺς περιεστώτας μὲ βλέμμα σατανικόν, κολασμένον. Εἰς τὴν στιγμήν, ἄκρα σιωπὴ ἐβασίλευσε. "Ὅλοι ἀπελιθάθησαν εἰς τὴν θέσιν ὅπου τοὺς εὔρε τὸ βλέμμα τοῦ νεκροῦ· οἱ περισσότεροὶ ἔπεσαν γονατιστοί. Δὲν ἤκούετο πλέον ἄλλο ἀπὸ τὴν ἔρρινον φωνὴν τοῦ κανδηλάπτου, ὅστις ἐξηκολούθει τὴν ψαλμωδίαν του.

Πρὶν τελειώσῃ ὅμως τὸ τροπάριον ὁ γέρον ἀνεκάθησε· μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἤνοιζαν τὰ χεῖλη· οἱ χωρικοί, ἄφωνοι ἀπὸ τὸν τρόμον ἐνόμιζον ὅτι καὶ ἡ φωνή, ἡ ὁποία ἀνέβαινε εἰς τὰ χεῖλη του, ἤρχετο ἀπὸ τὴν Κόλασιν :

— Εὐστάθιε, σὺ ὁ ὁποῖος μὲ ὑβρισες, ἔλα ἐδῶ· καὶ σὺ, Παχώμιε, ὁ ὁποῖος ἠγγισες τὴν κεφαλὴν μου· καὶ σὺ, Μίχα, ὅπου ἐτράβηξες τὰ μουστάκια μου—ἀπτηρίθμησεν ἀκριβῶς ὅλους ὅσοι εἶχον βάλει χεῖρι ἐπάνω του καὶ τὸ ἐγκλημα ἐκάστου—αὐρίον θὰ κρεμασθῆτε. Οἱ ἄλλοι θὰ μαστιγωθοῦν. Παιδιά ! σχοινιά καὶ δέστε τους !

Ὁ γέρον οἰκονόμος τοῦ πύργου ὑπῆγε νὰ φέρῃ τοὺς σωματοφύλακας. Μέχρις ὅτου δ' ἔλθουν, κανεὶς οὔτε ἐσκέφθη κἂν νὰ κινηθῆ, νὰ ἀντισταθῆ ἢ νὰ φύγῃ. "Ὅταν οἱ στρατιῶται ἐμβῆκαν, ὁ κύριος ἦτο ὄρθιος καὶ ἐδέσποζε τῶν γονυπετῶν χωρικῶν. Ὑπέδειξεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους του ποίους ἔπρεπε νὰ συλλάβουν. "Ἐπειτα ἐπῆρε ἐν ρούθλιον ἀπὸ τὴν τσέπην ἐνὸς ὑπηρέτου καὶ τὸ ἔρριψεν εἰς τὸν κανδηλάπτην :

— Πῆγαινε εἰς τὸ διάβολο, γαιδοῦρι. Καὶ κύτταξε μὴν ξαναγυρίσης νὰ κάμης τὴν δουλειά σου ἐδῶ, ἂν δὲ σὲ προστάξω ἐγώ, γιὰτὶ θὰ σοῦ κόψω τὰ πόδια....

Τὴν ἐπιούσαν οἱ ἐνοχοὶ ἐκρεμάσθησαν ὅλοι εἰς τὸ *Στοιχειωμένο περιβόλι*.

Ὁ Β... διηγήθη εἰς τὸν πατέρα μου, ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ληθάργου του, οὔτε μίαν στιγμήν δὲν ἐσκοτίσθη ὁ νοῦς του. "Ἦκουσε ὅλας τὰς συνομιλίαις, ἀντελήφθη ὅλα τὰ ἐπεισόδια, μέχρις οὗ ἡ καταληψία διελύθη, εἴτε ἐνεκα τοῦ σφοδροῦ θυμοῦ, εἴτε ἐκ τοῦ

καυστικοῦ ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον ὁ χωρικός τοῦ ἔρριψεν εἰς τὸν λάρυγγα. Ἄλλ' ὅταν ὁ ἐντόπιος ἱατρός ἠθέλησε νὰ ἐξηγήσῃ εἰς μερικοὺς χωρικοὺς πῶς ἡ αὐθέντης τῶν ἐσηκώθη, ἐνῶ τὸν ἐνόμιζον νεκρόν, ἐννοεῖτε ὅτι ἔχασε τὰ λόγια του. Δι' ὅλον τὸν λαὸν τοῦ Ριαζάν, ὁ Βασίλης Ἰβάνοβιτς ἐπίστρεψεν ἀπὸ τὴν Κόλασιν, διὰ νὰ κρεμάσῃ ἀκόμη μερικοὺς δούλους. Ἐκτοτε οἱ δυστυχεῖς ἄνθρωποι ἔχασαν κάθε ἐλπίδα ἀπελευθερώσεως· εἶδαν πλέον ὅτι ὁ κύριός των ἐπερίπαιζε τὴν θεῖαν δύναμιν, ὅπως ἐπερίπαιζε τὴν ἐξουσίαν τοῦ Τσάρου. Πολλοὶ δὲ ἐπέστησαν ὅτι ἦτο αὐτὸς ὁ ἀθάνατος Σατανᾶς.

Ὁ Β... ἐζῆσε καὶ ἐτυράνησε ἀκόμη πολλὰ ἔτη. Ἄλλὰ κανεὶς δὲν ἐτόλμα πλέον εἰς τὰ χωρία του οὔτε νὰ ἀναστενάξῃ. "Ὅταν ἀπέθανε εἰς τὰ σωστά, κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστεύσῃ καὶ οἱ κληρονόμοι του ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐπαρραζενεῦοντο διὰ τὴν παραδειγματικὴν εὐπείθειαν τῶν ἀνθρώπων των. Οἱ ἀγαθοὶ χωρικοὶ ἐπερίμεναν πάντοτε τὴν ἐπάνοδον τοῦ μισητοῦ Βασίλη. Ἀκόμη καὶ τώρα οἱ γέροντες, ὅταν διέρχωνται αὐτὸ τὸ τέλμα, σταυροκοποῦνται. Οἱ νέοι, τὰ γερά κεφάλια, παραδέχονται ὅτι ὁ Βασίλης Ἰβάνοβιτς ἀπέθανεν ἐπὶ τέλους· ἀλλὰ πιστεύουν ὅτι τὸ σῶμά του ἤρχισε νὰ λυῶνῃ μόνον μετὰ τὴν 19 Φεβρουαρίου, τὴν ἡμέραν τῆς χειραφεσίας. Κατὰ βάθος δὲ δὲν ἔχουν ἄδικον. Τὸ γένος τῶν Βασίληδων ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐξέλιπεν ἐκ Ρωσίας. — Ἄλλὰ ὁ ἥλιος πέφτει. Πᾶμε νὰ βαρέσωμε τῆς πάπτες, ὅπου ἔπεσαν πίσω ἀπὸ τὸ *Στοιχειωμένο περιβόλι*.

(Eugène Melchior de Vogüé)

Δ.Γ.Κ.

ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΙ

Ἡ συλλογὴ καὶ ἀναγραφή ἐθίμων, ἡθῶν, ἐορτῶν καὶ παντὸς ἐν γένει στοιχείου τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ βίου, καθ' ὅλου ἢ ἐν μέρει σωζομένων παρὰ τῶ ἐλληνικῶ λαῶ, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν πόσον συμβάλλει εἰς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ διαλεύκανσιν τοῦ ἐθνολογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ συνδέσμου τοῦ ἐνοῦντος ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους ἔλληνας μετὰ τῆς σεπτῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος, οἱ δὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐνδιατρίψαντες καὶ ἐνεργόντες εἰς φῶς τὰ παρὰ τῶ λαῶ τηρούμενα ἐτι περισπούδαστα λείψανα καὶ μαρτύρια τοῦ ἐθνικοῦ βίου, εἰσῆνεγκαν ἀληθῶς πολλοῦ λόγου ἀξίαν τῇ πατρίῳ ἱστορίᾳ εἰσφοράν. Ἐν Κεφαλληνίᾳ τὰ ἦθη, τὰ ἔθιμα, ἡ γλῶσσα καὶ ἐν γένει ὁ χαρακτήρ τῶν κατοίκων εἰσὶν ἐλληνικώτατα, τῆς δὲ περὶ τούτων

ερέυνης καὶ τὴν συλλογὴν αὐτῶν πρό τινας ἐπιλαβόμενος, ὠρμήθη ἐκ τῆς ιδέας ὅτι ἡ διάσωσις αὐτῶν θὰ παρεῖχε οὐ μικρὸν τὸ ὄφελος τοῖς παρ' ἡμῖν κυρίως γλωσσοδίφαις, ἠθογράφοις καὶ ἱστορικοῖς, καὶ ἐμοὶ εὐαρεστοπάτην ἀσχολίαν. Ἀλλὰ τῶν ἀντικειμένων ἅτινα ζωηρότερον ἤγειραν ἐν ἐμοὶ τὸ διάφορον καὶ θερμότερον τὸν πόθον τῆς συλλογῆς, εἰσὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς νήσου, ὧν τὰ τελευταῖα κυρίως ἔχουσι τὰ πλεῖστα καταφανῆ τὴν σχέσιν πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων, ἄλλα δὲ εἰσι πάντως ἑλληνοφανῆ. Τῆς περιγραφῆς τούτων ἐν μικραῖς διατριβαῖς ἀρχόμεθα ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν σημερινὴν ἑορτὴν τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου.

Α'.— Η ΜΙΣΟΣΠΟΡΙΤΙΣΣΑ

Ἡ ἑορταζομένη σήμερον Παναγία ὀνομάζεται παρὰ τοῦ λαοῦ *Μισοσπορίτισσα*, ἔφορος οἰοεὶ νομιζομένη τῆς σπορᾶς ἐν γένει, νέα Δημήτηρ, ἧς ἡ ἑορτὴ συμπίπτει μετὰ τῶν μέσων τοῦ χρόνου τῆς σπορᾶς τῶν δημοτριακῶν.

Ὁ γεωργὸς εὐρισκόμενος ἤδη εἰς τὸ μέσον τῆς ἐργασίας του ταύτης, ἐξ ἧς, μάλιστα παλαιότερον, ὅτε ἐν γένει τὰ σιτηρὰ ἦσαν τῶν κυριότερων τοῦ τόπου προϊόντων, ἀναρτᾷ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἄρτου του, τῆς κυρίας τροφῆς του, θεωρεῖ πλέον τὸ ἥμισυ ταύτης ἡσφαλισμένον, ἐπὶ τούτῳ δ' ἐλπίζων λέγει τὸ ῥητὸν

»Μισῶσπειρα, μισόφαγα»
»μισῶχω νὰ περάσω»

συνδυάζων οὕτω λεκτικῶς καὶ πραγματικῶς τρία σπουδᾶ α δι' αὐτὸν γεγονότα, τρία πολυσήμαντα χρονικὰ διαστήματα, τὸ μέσον τοῦ χρόνου τῆς σπορᾶς, τὸ μέσον τοῦ ἔτους ἀπὸ τοῦ θερισμοῦ καὶ τοῦ ἡμίσεος μέλλοντος ἔτους τὴν ἐξασφάλισιν ὡς ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης ἡμισείας σπορᾶς, ἐπὶ τούτῳ δὲ σήμερον γενικὴ ἐπικρατεῖ συνήθεια νὰ βράζωσι τὰ *πολυσπορία* (ἡ σπανιότερον *μουρμπουρέλια*) ἧτοι διαφόρων εἰδῶν ὄσπρια καὶ δημοτριακῶν ὁμοῦ, εἰς ὧν δὲ τὰς τραπέζας θὰ ἴδῃ τις, σήμερον ἐν Κεφαλληνίᾳ διὰ τὸ καλὸν τὸ περιεργὸν φαγητὸν ἐν ᾧ θὰ εὔρη ἀπὸ τῶν κυάμων μέχρι τῆς φακῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ἀρχβοσίτου μέχρι τοῦ ἀγριοκοκκίου. Εἰς πολλὰς οἰκίας μάλιστα βράζουσι μεγάλην ποσότητα διανεμόντες εἴτα ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς πτωχοὺς, πολλοὶ δὲ παντοπῶλαι μιγνύντες τὰ διάφορα ὄσπρια καὶ σιτηρὰ, δωροῦσιν εἰς τοὺς πελάτας τῶν καταστημάτων των.

Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἔχει ἀφεύκτως ἀρχαίαν τὴν καταγωγὴν. Κατὰ τὸν Πυανεψιδῶνα, μῆνα τέταρτον ἢ πέμπτον τοῦ ἀττικῆς ἡμερολογίου πολλάκι ἦγοντο ἑορταὶ καὶ πολλοὶ ἐτελοῦντο ἀ-

γῶνες ἐν Ἀθήναις καὶ ἄλλαις ἑλληνικαῖς πόλεσι. Τὰ *Ἀπατούρια* ἡ μεγάλη πολιτικὴ ἑορτὴ, ἐξ ἧς καὶ ὁ μῆν *Ἀπατουρίων* παρ' Ἐφεσίοις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀσίας, τὰ *Χαλκεῖα* πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡρακλείου, οἱ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡλίου ἀγῶνες, ἡ ἑορτὴ τῆς Παλλάδος καὶ τοῦ Ἄρεως, καὶ αἱ μεγάλαι ἑορταὶ τῶν *Πυανεψιδῶν* καὶ τῶν *Θεσμοφορίων*.

Ἄλλ' αἱ δύο τελευταῖαι ἐσχετιζόντο σπουδαίως μετὰ τῆς ἐποχῆς διότι ἡ μὲν τῶν Πυανεψιδῶν, ἐξ ἧς ἐπωνομάσθη ὁ καθ' ὃν ἐτελεῖτο ἡ ἑορτὴ μῆν Πυανεψιδῶν, ἦγετο πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεσέως. Κατ' αὐτὴν ἔβραζον ὄσπρια, καὶ κυρίως πύανα ἦτοι κυάμους πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῆς ἐψέως τῶν πυάνων τούτων κληθείσης τῆς ἑορτῆς Πυανεψιδῶν. Ἡ δὲ τῶν Θεσμοφορίων πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος ἐπὶ τῷ ὅτι εἰσαγαγοῦσα τὴν γεωργίαν καὶ τὰ γεννήματα ἐγένετο ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐπικοινωνίας καὶ νομικῆς τῶν κοινωνιῶν συντάξεως καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῶν νόμων καὶ κανονισμῶν τοῦ ἐξηγενησιμένου βίου ἀποδιδόμενων αὐτῇ τῇ Θεσμοφόρῳ θεᾷ, καὶ ἧτις ἑορτὴ εἰσῆχθη ὑπὸ Ὀρφέως ἐν Ἀθήναις ἢ ἐξ Αἰγύπτου κατ' ἄλλους. Ἡ σύμπτωσις τῶν κατὰ παλαιὸν ἔθιμον βραζομένων ὄσπριων καὶ δημοτριακῶν, ἧτοι τῶν *πολυσπορίων* πρὸς τὰ *πύανα* τῶν ἀρχαίων, ὁ Πυανεψιδῶν ἀντιστοιχῶν κατὰ τοὺς πλείστους πρὸς μέρος τοῦ Νοεμβρίου τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, Ἡ Δημήτηρ, ἡ Μισοσπορίτισσα, ὁ χρόνος τῆς σπορᾶς, νομιζόμεν ὅτι ἀρκοῦντως ἐξηγοῦσι τὴν καταγωγὴν τοῦ Κεφαλληνικοῦ ἔθιμου καὶ σχετιζοῦσιν αὐτὸ πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, συνδυάσαντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ προτασίᾳ τῆς Παναγίας τὰς θεϊκὰς ιδιότητας καὶ τὰς ἑορτάς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Δήμητρος ἐν τῇ τηρήσει λειψάνων τῶν Πυανεψιδῶν καὶ Θεσμοφορίων.

Ἐν Αἰξουρίῳ τῇ 21 Νοεμβρίου 1888.

ΗΛΙΑΣ Α. ΤΣΙΤΣΕΛΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Μετὰ τὸν Βεετόβεν καὶ τὸν Σοῦβετ καὶ ὁ Γλοῦκ θ' ἀποκτήσῃ μετ' ὀλίγον μνημεῖον ἐν τῷ κεντρικῷ κοιμητηρίῳ τῆς Βιέννης. Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τῆς αὐστριακῆς πρωτεύουσος ἀπεφάσισεν ὅπως τὰ ὄσπρια τοῦ περιδόξου μελοποιῦ τῆς *Ἰφιγενείας* μεταφερθῶσιν ἐκεῖ καὶ κατατεθῶσιν ἐν χώρῳ, ἐφ' οὗ θέλει στηθῆ μνημεῖον ἄξιον αὐτοῦ, δαπάνη τῆς πόλεως Βιέννης. Ὁ Γλοῦκ νῦν κεῖται τεθαμμένος ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τοῦ Προαστείου Ματζζλίνσдорφ καὶ ὀβελίσκος ἐκ γρανίτου ὀρθοῦται ἐπὶ τοῦ τάφου του.